

NIKOLA BIČANIĆ

DR. FRAN BINIČKI - ŽIVOT I DJELO

Nikola Bičanić
Krajiška 12
HR 10000 Zagreb

UDK:886.2.09 Binički, F.
Stručni članak
Ur.: 1995-09-29

Autor obrađuje kulturnu i literarnu djelatnost svećenika, političara i književnika Frana Biničkog. On ističe njegovu ljubav prema domovini, borbu za slobodu hrvatskoga naroda i viziju pravednoga demokratskog sustava koja ga je stajala progona i smrti.

U članku je naglašeno da će literarna, prijevodna i domoljubna djelatnost Frana Biničkog današnjim i budućim naraštajima biti uzor zalaganja i nesebične žrtve.

Nama je Hrvatima, valjda, sudbina ili nesretni hrvatski mentalitet udijelio da se nehajno odnosimo spram našega što je značajno i veliko, i tako bi i s popom¹ dr. Franom Biničkim. Taj vrijedni crkveni i književni hrvatski djelatnik u pravom je smislu vedrio i oblačio hrvatskom, ne samo crkvenom duhovnošću u prvim desetljećima ovog stoljeća, istakavši se kao pisac, pjesnik, esejist, kao filozof, znanstvenik, kao novinar, publicist, kritičar, polemičar, apologet, rodoljub i kao značajan crkveni djelatnik. Bio je i poliglot, jer je znao desetak stranih jezika: latinski, grčki, njemački, talijanski, francuski, engleski, španjolski, slovenski, ruski, poljski, češki, slovački i bugarski, i to mu je pomoglo da se istakne i kao vrstan prevoditelj.

Ovaj je tvrdokorni senjski i lički pop toliko napisao da mu s pravom možemo pridodati atribut najproduktivnijega ličkoga pera. Upustimo li se u njegovu bibliografiju, steći ćemo dojam da cijeloga života nije ništa drugo radio, nego pisao. U gopićkom pravaškom *Hrvatu*, zagrebačkoj *Nadi*, i u više od 50

¹ U Lici je još uvijek za svećenika uobičajen stari glagoljaški naziv "pop".

raznih časopisa, kalendara, almanaha, listova i publikacija sijao je domoljubne i katoličke ideje preko pjesama, crtica, novela, putopisa, folklornih zapisa, biografija književnih i kulturnih radnika, preko vjerskih, povijesnih, političkih, znanstveno-filozofskih članaka i rasprava, preko romana i osobito preko svojih poznatih kritika, a najviše preko polemika. Sve mu je to, osobito njegove nepopustljive kritike i ustrajne polemike, donijelo još jedno značajno obilježje, naime, u prvim desetljećima ovoga stoljeća bio je najbudniji i najsrdačniji hrvatski katolički stražar s Nehaja!²

Paradoksalno je, ali je istina: u moru šutnje koja je nakon njegove mučeničke smrti u gopićkom zatvoru u proljeće 1945. godine uporno u zaborav potiskivala Biničkijevo ime *Matica srpska* posvetila je u *Leksikonu jugoslovenskih pisaca*³ dr. Franu Biničkom opširno poglavlje. Nakon toga je 1980. godine zagrebačka *Mladost* u 5. knjizi serije *Polemike u hrvatskoj književnosti* na 222 strane prenijela samo neke polemike dr. Frana Biničkog, a u antologiji hrvatskoga marijanskog pjesništva priređivači Neven Jurica i Božidar Petrač sjetili su se i pjesnika Frana Biničkog.⁴ A zatim je, što u obliku predavanja (u Hrvatskom književnom društvu sv. Jeronima, sv. Ćirila i Metoda), što u obliku eseja objavljenih u raznim listovima, časopisima, kalendarima, godišnjacima i knjigama, autor ovoga rada podsjećao na Frana Biničkoga, i to je bilo uglavnom sve o ovom velikom hrvatskom rodoljubu, književniku i kulturnom radniku do 1995. godine, kad je u izdanju HKD sv. Jeronima (sv. Ćirila i Metoda) u Zagrebu izišla oveća Bičanićeva monografija Frana Biničkog pod naslovom *Hrvatski katolički stražar s Nehaja - o životu i radu dr. Frana Biničkoga, hrvatskog svećenika, rodoljuba i mučenika*.

Fran Binički rodio se 11. srpnja 1875. u zaseoku Mušaluka Malom Selu, u župi i općini Lički Osik, desetak kilometara sjeverno od Gospića. Roditelji su mu bili seljaci, najvjerojatnije potomci onih Biničkih koji su u skupini Gorana prispjeli u Mušaluk nakon izгона Turaka iz Like i Krbave, potkraj 17., odnosno početkom 18. stoljeća. Majka mu je bila Marija, s nadimkom Jedinka, a otac Marko pripadao je mušalučkima Biničkim, od kojih je poteklo nekoliko istaknutih intelektualaca i umjetnika.

Pučku školu Fran je pohađao u Ličkom Osiku, četiri kilometra udaljenom od Mušaluka. Tu mu je učitelj bio u ono doba poznat i vrlo plodan hrvatski pisac Ivan Devčić, s kojim će Fran Binički kad odraste doći u politički raskorak.

² Dr. Fran Binički svoj "nadzor" nad izdancima hrvatske crkvene i svjetovne duhovnosti vršio je kao urednik časopisa *Hrvatska straža* u Senju.

³ Novi Sad, 1972, 244.

⁴ Izdala *Crkva na kamenu*, Mostar, 1988.

Gimnaziju je Fran pohađao u Gospiću, desetak kilometara udaljenom od Mušaluka. U vrijeme Franova školovanja u toj gospićkoj gimnaziji bilo je pravo sijelo književnika, među kojima su se osobito isticali: Milan Marek, Robert Pinter, Stjepan Đurašin, Artur Gavazzi, Koloman Rac, Ivan Šarić i budući senjski biskup Josip Marušić, te pjesnici Janko Kamenar i kasniji predsjednik Matice hrvatske Krsto Pavletić, koji je najviše utjecao na Franov literarni talent. Prijateljavanje Krste Pavletića s Franom Biničkim nastavit će se i nakon Franova gimnazijskog školovanja i potrajat će cijeli njegov život, a 22. srpnja 1899. na blagdan sv. Marije Magdalene (kojoj je u katoličkom gospićkom groblju podignuta votivna kapela 1856.) Krsto je Pavletić, zajedno s čuvenim gospićkim pravašem (i predsjednikom Hrvatskoga državnog sabora od 1942. do 1945.) Markom Došenom kumovao Franu Biničkom na njegovoj mladoj sv. misi u tom gospićkom groblju.

U cijeloj je gimnaziji Fran Binički bio izvrstan učenik. Posebnu je ljubav pokazivao prema pjesništvu i učenju stranih jezika. Ipak, uz sve to, stizao je i k svojim zemljacima, poglavito Ocu Domovine dr. Anti Starčeviću, čije je spise, kao i spise Frana Kurelca i spise dr. Eugena Kvaternika više puta prostudirao i gotovo naizust naučio. Shakespearea je čitao i po mjesecini, pa je rano izgubio vid, te je već kao gimnazijalac počeo nositi naočale. Godine 1896. u grupi od 14 kandidata Fran je u gospićkoj gimnaziji veliku maturu položio s izvrsnim i za svoj životni poziv izabrao je bogosloviju. Na taj njegov izbor sigurno je utjecala snažna nazočnost katoličke vjere u njegovoj obitelji, ali i činjenica da se u Franu gimnazijalcu formiralo čvrsto uvjerenje da se budućnost hrvatskom narodu nudi jedino u ostvarenju starčevićanske pravaške ideje, utemeljene na čvrstoj i nepokolebljivoj katoličkoj vjeri! Taj će svoj credo Fran Binički kontinuirano isticati u svim svojim budućim djelima koja će položiti na oltar vjeri i domovini, i tom će svom kredo ostati vjeran u svom cijelom životu.

Kao gimnazijalac Fran Binički počeo je pisati, i to najprije u *Hrvatu*, novinama Kluba Hrvatske stranke prava u Gospiću, u kojem je 1894. godine objavio svoju prvu pjesmu *Ban Domagoj*, a onda i u đačkoj *Nadi*, u kojoj je objavi svoje prve crtice i prozne radove. Otkako su gospićki pravaši na čelu s Markom Došenom 1894. pokrenuli list *Hrvat*, Fran Binički postao je njegov najrevniji suradnik, a kad je 1895. u doba Došenova egzila u Sarajevu, uređivanje lista prihvatio gospićki trgovac i Došenov pašanac Joso Nikšić, Fran Binički bio je u *Hrvatu* stvarni urednik.

Zbog svega spomenutoga gospićki su gimnazijski dani za formiranje Frana Biničkoga bili najpresudniji. U gimnaziji u Gospiću Fran je dobio doista zavidno obrazovanje a uz to Fran se u svojim mladim gospićkim godinama

tvrdokornošću i nepopustljivošću svoga ličkoga iskona opredijelio za Starčeviću ideju, kojoj će biti vjeran do kraja svoga života.

Nakon ljeta 1896. Fran je otišao na studij bogoslovije u senjsko sjemenište. Tamo je, priča Fran u spisu *Moje tamnovanje*, zatekao mladost koja je poput njega bila ponesena hrvatskim pravaškim idejama. Mladi su bogoslovi u Senju bili vatreni i zagriženi, "... svi su oni", kaže Fran u spomenutom spisu, "bili uvjereni da su na pravom putu i svi su ljubili dragu Hrvatsku".

I na studiju u Senju Fran je zadržao svoju poznatu ličku "zasukanost", zbog koje su ga kolege na bogosloviji nazivali i "lički kozar", što im on nije zamjerio, jer je doista u svom djetinjstvu išao za kozama po svom brdu Risovcu u Mušaluku. Jednom prilikom mu je u četiri oka prepošt sjemeništa pop Joso Šnidaršić rekao: "Bolan, znam ja da ste zasukani kao grabić!" Ali Fran je znao da je "zasukanost" odlika ljudi ispod njegovog Velebita, te da su bili "zasukani" i Fran Kurelac i dr. Ante Starčević, koji su zbog te svoje "zasukanosti" najveći dio svoga života proveli mrevareći se izvan redovitoga radnoga odnosa. Ante je Starčević iz tvrdoglavosti oblikovao i svoje poznato načelo i svoj poznati životni kredo po kojemu je mjeru društvene moći i čistoće vlastite osobe našao u stupnju neovisnosti, pri čemu je često zanemarivao i pitanja gole egzistencije. Fran Binički prihvatio je činjenicu svoje urođene ličke "zasukanosti", te je i žrtve prihvaćao radije nego da za dlaku odstupi od svoga uvjerenja i od svoje ideje. Osim "zasukanosti" Frana je resila još jedna tipična lička odlika: on nikada nije imao petlje na jeziku, budući da se iz mladosti u Lici naučio "dijete krstiti", kako on kaže "uvijek njegovim pravim imenom", pa je često, ističe Binički, navlačio "ježeve rukavice". Usprkos tomu, Fran Binički ni u svojim najžešćim polemikama nije pucao na čovjeka, nego na držanje, na načelo, na ideju. Borio se protiv načela za koja je držao da su kriva i oporost svoga kritičkog ličkoga duha nije uperio prema ljudima!

Nakon završetka bogoslovije u Senju, te nakon pokazanoga velikoga zalaganja na tom studiju u Senju, biskup je Frana Biničkoga imenovao za nadstojnika senjskoga Ožegovićanuma, i uskoro ga postavio za novljanskog kapelana, a onda ga poslao da nastavi studij u isusovačkom Canisianumu u tirolskom Innsbrucku u Austriji. Tu se Fran Binički opet isticao kao sjajan student, a među kolegama u Canisianumu stekao je popularno ime *Patriarcha Croatorum*. Konačno je godine 1902. i doktorirao i vratio se u Senj, gdje ga je biskup imenovao za sjemenišnoga duhovnika i za profesora crkvenoga prava i povijesti, a zatim i za profesora staroga crkvenoga hrvatskoga jezika. Nakon toga, zaredale su, šali se Binički, časti, za koje on reče "da su ih on i njegov kolega dr. Starčević mogli mjeriti centimetrima."

Nekako u to vrijeme pada i intenzivnije povezivanje Frana Biničkoga s velikim krčkim biskupom dr. Antunom Mahničem, koji je svoje prijatelje i istomišljenike okupljao u svom biskupskom dvoru na Krku ili u kapucinskom samostanu o. Bernardina Škrivanića u Rijeci. Taj je samostan dr. Fran Binički u šali zvao *Svratište k Bernardinu*, a u tom *svratištu* početkom ovoga stoljeća veliki je Mahnič utemeljio žarište hrvatskoga *Katoličkog pokreta*, koji je imao veliku nacionalno-osloboditeljsku dimenziju, pa se zbog angažiranja u njemu Fran Binički sukobljavao sa svojim vrhovnim pastirom u Senju dr. Antunom Maurovićem, za koga dr. Fran Binički u svojim zatvorskim uspomena (*Moje tamnovanje*) reče da je bio sklon madžaronstvu, ali je sve te sukobe elastični prorok iz Krka dr. Antun Mahnič smirovao.

Nakon smrti roditelja u Mušaluku Franu Biničkom je u Lici ostala još samo što dalja, što bliža rodbina, a biskup u Senju Roko Vučić, kojemu je Binički za biskupsko posvećenje podario lijepi spjev *Krštenje Hrvata*, ponudio je Franu vođenje župe u Gospiću. Kasnije mu je biskup Josip Marušić, koga je Fran zvao *Jož*, ponudio vođenje župe na Trsatu, ali je Fran i onu prvu i ovu drugu ponudu odbio jer mu je Senj najviše odgovarao zbog velikog angažiranja u Katoličkoj akciji i u Mahničevu *Katoličkom pokretu*. Što je u tom pokretu značio dr. Fran Binički, najbolje pokazuje podatak da je biskup Antun Mahnič dušu tog pokreta, u ono doba u Hrvatskoj jedini znanstveno-teologijski i filozofski časopis *Hrvatsku stražu*, prepustio svom pouzdaniku dr. Franu Biničkom, pa je i uredništvo tog časopisa iz krčke Kurykte preselilo k Biničkom u Senj kao časopis senjskoga *Leonova društva*.

Fran je, uz iscrpljujuću publicističku aktivnost, u Senju bio i duhovnik senjskog sjemeništa, a uz sve to, vršio je i dužnost dijecezanskoga fiskusa,⁵ pa nadstojnika i, napokon, podravnatelja senjskoga sjemeništa. Iz Senja je 1906. i kumovao prvom društvu katoličke sveučilišne mladeži utemeljenomu u Zagrebu, kojemu je dao ime *Domagoj*, te je tako učinio da se ime toga staroga hrvatskoga vladara, poznatog po oštini i čvrstoći svoga hrvatstva, proširi među hrvatskom akademskom mladeži kao simbol hrvatskoga katoličkog pripadanja. Bio je to začetak poznatoga *domagojskog pokreta* u Hrvatskoj. Za neumorni rad dr. Fran Binički dobio je i odlikovanje Sv. Oca pape Pija X., koji je Biničkom udijelio titulu *prisjednika duhovnog stola* i titulu *monsinjora*.⁶

U Senju je dr. Fran Binički bio pokrenuo i pučku knjižnicu. Iako je, kao i Mahnič, bio sjajan pisac, a dosta loš govornik, tijekom prvoga desetljeća ovoga

⁵ rizničar biskupije

⁶ visoki crkveni dostojanstvenik

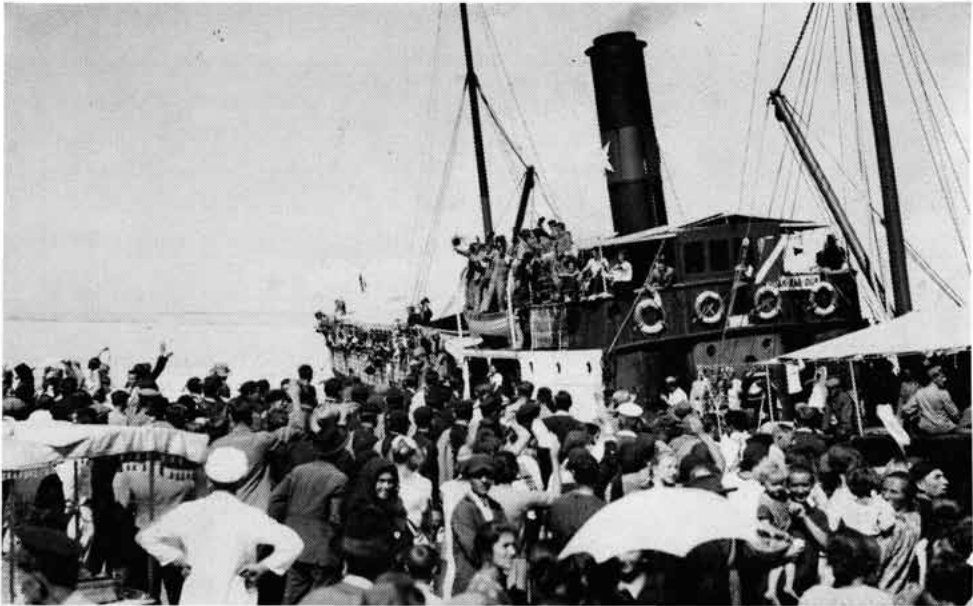
stoljećā za građane Senja i Zagreba održao je i nekoliko predavanja o raznim temama iz hrvatskoga vjerskog i duhovnog života.

Austriju je prezirao, te je kao pravi starčevićanac na Trsatu pred Majkom Božjom učinio zavjet da će vazda raditi protiv krivotvornoga dvora u Beču i protiv cara Franje Josipa, koji se svuda prikazivao katoličkim vladarem, a poput svojih pređa gazio je prava hrvatskoga naroda! Kao takav okorjeli pravaš dočekao je i kraj Prvoga svjetskoga rata, te je, kako navodi u svojim uzničkim uspomenama *Moje tamnovanje* "lude nade neiskusnoga sanjara pretočio u stihove: Hrvat, Srbina sa Slovencem / neka vijenac saviju. / Nek vjenčaju slave vijencem / Majku Jugoslaviju!" Odmah nakon rata postao je i tajnik *Senjskog odbora Narodnog vijeća*, i to ga je još više angažiralo u politici. A kad je kolo katoličkih pregalaca osnovalo *Hrvatsku pučku stranku*, dr. Fran Binički postao je njezinim aktivnim članom. "Nije", kaže on u svojim uzničkim uspomenama, "ni slutio da će iz te stranke vrlo brzo dospjeti ravno u haps!"

Nakon 1918. godine počele su za ovoga ludoga sanjara iz Like njegove najteže i najluđe godine! Kad je 1919. godine došlo do zatvaranja senjskoga sjemništa, navodno zbog smanjenja broja učilištaraca, biskup Josip Marušić poslao je dr. Frana Biničkoga dekretom Bogu iza leđa, za župnika u Liku, u Široku Kulu. Zašto? Najvjerojatnije zato što je vjerovao da je to najbolje za interese Crkve, kojoj je trebalo usklađivanje odnosa s beogradskim dvorom, u kojemu se dobro znalo za čvrsti i nepopustljivi hrvatski nacionalizam dr. Frana Biničkoga. U Kuli je Binički zatekao rat zametnut do istrebljenja između Hrvata katolika i pravoslavnih ponesenih velikosrpskom idejom. U taj se rat, naravno, kao osviješteni nacionalist i kao pravi pop koji uvijek mora stajati uz svoj narod, umiješao i dr. Binički, koji će zbog toga brzo dospjeti na metu žandarima i njihovim prikrivenim naredbodavcima četnicima. Za Svsvete 1924. g. Binički je dobio upravljanje novom katoličkom župom, te je iz Široke Kule prešao u Lički Osik, u župu sv. Josipa, kojom je upravljao do partizanskoga "oslobođenja" Gospića i Like u proljeće 1945. godine, kad je kao srbokomunistički uhićenik u gospičkoj kaznionici obolio od tifusa nakon mučenja koja su nadilazila Biničkijeve tjelesne snage. Umro je 1. svibnja, pomoću nekih veza kradom je pokopan na katoličkom groblju u Ličkom Osiku.

Još za karađorđevićevske Jugoslavije bio je zatvoren i pred Okružnim sudom u Gospiću 29. ožujka 1934. osuđen, te je 14 mjeseci proveo u zloglasnom zatvoru u Srijemskoj Mitrovici, koju je uporno zvao *Hrvatska Mitrovica*, a svoje robijanje u njoj zvao je *moja ćirilska škola*.

Fran Binički bio je vrlo plodan pjesnik, pisac i prevoditelj. Pjesme po uzoru na narodni slog, te crtice, putopise, novele i kritike objavljivao je u

Izletnici na povratku u Senj slikani u Crikvenici godine 1925.

gospićkom *Hrvatu*, zatim u časopisu sarajevske nadbiskupije *Vrhbosni*, pa u novinama *Ličkom Hrvatu*, u zagrebačkom tjedniku i dnevniku *Hrvatska straža*, u časopisu *Hrvatskoj prosvjeti*, u almanahu *Vedre hrvatske duše*, u jeronimskim publikacijama: kalendaru *Danici*, tjedniku *Obitelj*, u mjesečniku *Naša gospa Lurdska*, u almanahu *Selo i grad*, u jeronimskom zabavnom kalendaru *Razgovor ugodni*, u časopisu *Mala mladost*, časopisu *Prosvjeta*, te teologijsko-filozofskom časopisu u Senju *Hrvatskoj straži*, u kom je osobito bio poznat kao neumoljivi i nepopustljivi polemičar. Objavljivao je i u almanahu *Gospe Lurdske* u Kući dobre štampe u Rijeci, u *Hrvatskoj obrani*, u *Hrvatskom radiši*, u *Nezavisnoj državi Hrvatskoj*, u *Ustaškom godišnjaku*, u zagrebačkoj asketsko-mističnoj reviji *Duhovni život*, te je kao zasebna izdanja, objavio između ostaloga, djela: *Grgur Ninski*, *Ante Starčević*. Zatim treba spomenuti stihove *Senjkinja*, *Krštenje Hrvata*, znanstvenu raspravu *Katolička crkva i znanost*, *Predzide kršćanstva - povijest katoličke Hrvatske*, povijesni roman *Ivan Hrvaćanin*, pripovijest *Na ruševinama*, te uzničke uspomene *Moje tamnovanje*.

U svim tim svojim pjesničkim i proznim radovima Fran Binički opisao je na uvjerljiv umjetnički način junačku i tešku povijest lijepe hrvatske domovine.

Poliglotsko poznavanje stranih jezika omogućilo je dr. Franu Biničkom da se istakne i svojim hvale vrijednim prevoditeljskim djelima, među kojima su

osobito značajni *Životopis Don Rue* (s talijanskog preveo u zatvoru 1936. g.), *Il Francescanesimo* (djelo talijanskog pisca Agostina Gamellija, preveo u gospićkom zatvoru 1936. g.), spisi talijanskog pisca Gatterema, djela sv. Terezije Avilske, djelo pisca Th. Maingea *Svjedoci katoličke obnove*, čuveno djelo talijanskog konvertita Giovanni Papinija *Povijest Kristova*, djela poljskog književnika Henryka Sienkiewicza *Na polju slave*, *Potop* i *Križari*, zatim Anzinievo djelo *Pomoćnica kršćana* i djelo njemačkog pisca L. Burgera *U četiri oka*.

Na koncu ovoga napisa o dr. Franu Biničkom treba istaknuti njegovu veliku ulogu u crkvenom i u svjetovnom književnom i kulturnom životu Hrvatske u prvim desetljećima ovog stoljeća.

Ako za ikoga vrijedi, onda sigurno vrijedi za dr. Frana Biničkoga ona poznata i uznositna naša hrvatska *Navek on živi tko zgine pošteno!*

A nama gospićkim i senjskim, i ne samo gospićkim i senjskim Hrvatima ovaj sjajni rodoljub i erudit treba biti i ostati uzor kojim se mi i naši potomci trebamo dovijeka ponositi!

DR. FRAN BINIČKI - SEIN LEBEN UND WERK

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Autor bearbeitet in kurzen Zügen die vielfältige kulturelle und literarische Tätigkeit des Priesters, Politikers und Schriftstellers Fran Binički. Er betont seine Liebe zum Vaterland, sein Kampf um die Freiheit des kroatischen Volkes und seine Vision eines gerechten demokratischen Systems, die ihn die Verfolgung und den Kopf kostete.

Fran Binički ist am 11. Juli 1875. in einem kleinen Dorf (Malo Selo bei Mušaluk) unweit von Gospić geboren worden. Nach der beendeten Volksschule in Lički Osik und dem Gymnasium in Gospić, studierte er Theologie in Senj und Innsbruck, und arbeitete nachher an dem Senjer Priesterseminar als Geistlicher und Lehrer, als bischöflicher Schatzmeister und Vertreter des Schulleiters.

F. Binički veröffentlichte Lieder, wissenschaftliche Abhandlungen, Kritiken und Polemiken in mehr als 50 Zeitschriften, Tagblättern und anderen Publikationen. Er war auch Redakteur der einzigen damaligen kroatischen philosophischen und theologischen Zeitschrift *Hrvatska straža*. Außerdem veröffentlichte er einen historischen Roman und mehrere Sonderausgaben.

Im alten Jugoslawien war er wegen seinen festen patriotischen Ansichten verfolgt, und im Frühling 1945 haben ihn die Serbokommunisten verhaftet und hingerichtet.

Seine literarische, übersetzerische und patriotische Tätigkeit wird immer den heutigen und zukünftigen Kroaten ein Vorbild der Einsetzung und des unselbstigen Opfers bleiben.